

Advies nr. 163 van 21 januari 2022 van het Bureau van de Raad van de Gelijke Kansen voor mannen en vrouwen betreffende de "cascademaatregel" aan de universiteiten in de Franse Gemeenschap

1. Vraag

Op 21 december 2021 vroeg het *Comité Femmes et Science*, opgericht bij decreet van 10 maart 2016 van de Franse Gemeenschap, het advies van de Raad van de Gelijke Kansen voor mannen en vrouwen (hierna: de Raad) betreffende de "cascademaatregel" die door de *Université libre de Bruxelles* werd aangenomen en de eventuele uitbreiding ervan naar andere universiteiten in de Franse Gemeenschap.

De Raad, die gereorganiseerd werd door het koninklijk besluit van 4 april 2003, is een adviesorgaan met betrekking tot de gelijkheid van mannen en vrouwen, dat onder de federale regering ressorteert. Als zodanig is hij niet bevoegd voor aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de deeloverheden vallen. Hij kan enkel hun wetgeving observeren, maar deze in geen geval interpreteren. De Raad streeft er echter naar om in te gaan op alle vragen om advies die hij ontvangt. In dit geval kan hij een beroep doen op zijn ervaring in de privésector en zijn expertise op het gebied van de federale wetgeving en het supra- en internationaal recht. Dit zijn de grenzen waarbinnen de Raad dit advies uitbrengt, in de vorm van een raadpleging.

2. Algemene opmerking

De "cascademaatregel", die werd ingevoerd als onderdeel van het genderbeleid van de ULB, is van toepassing op promoties bij het vastbenoemde academisch personeel. Hij is vervat in artikel 203, lid 16, van de "*gecoördineerde tekst van de bepalingen betreffende de loopbanen van het wetenschappelijk en het academisch corpsen*": "*Teneinde te waarborgen dat de verhouding tussen het aantal vrouwen en mannen gedurende de gehele academische loopbaan gehandhaafd blijft, ziet de rector erop toe dat de verhouding tussen het aantal vrouwen en mannen onder degenen die bevorderd worden ten minste gelijk is aan deze zelfde verhouding op het vorige niveau van de loopbaan*".

Dit kan worden vergeleken met de voorziening die door het koninklijk besluit van 2 juni 2012 als "*Deel VI. - De bevordering van de gelijkheid van de geslachten*" werd ingevoegd in het koninklijk besluit van 2 oktober 1937 houdende het statuut van het rijkspersoneel, volgens welke in het federaal openbaar ambt niet meer dan 2/3 van de personen die bevorderingsfuncties in het niveau A uitvoeren, van hetzelfde geslacht mogen zijn.

Uit deze vergelijking blijkt dat de "cascademaatregel" *geen quotasysteem* is: hij is gebaseerd op de sociologische realiteit van de samenstelling van het academisch corps van de universiteit en lijkt zo vanzelfsprekend dat hij geen moeilijkheden zou mogen opleveren in een maatschappelijke context die gekenmerkt wordt door het beginsel van de gelijkheid van mannen en vrouwen, dat in een hele wetgeving is verankerd. Aangezien de toepassing van de maatregel echter kan leiden tot een

verschillende behandeling van mannen en vrouwen, is het belangrijk om de maatregel te beschermen tegen betwistingen op basis van deze wetgeving.

3. *Supra- en internationaal wettelijk kader*

- Volgens de wetgeving van de Europese Unie is elke ongunstige behandeling die duidelijk op het geslacht is gebaseerd een directe discriminatie die nooit kan worden *gerechtvaardigd*.¹ Er zijn echter uitzonderingen op deze regel voorzien, onder andere wanneer verschillen in behandeling die alleen in de praktijk kunnen worden vastgesteld, niet anders dan door *positieve actie* kunnen worden verholpen.

Dergelijke maatregelen worden overwogen in artikel 23, §2, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, artikel 157, §4, van het Verdrag betreffende de werking van de EU, en de artikelen 3 en 31, §2, van de herschikkingsrichtlijn 2006/54/EG betreffende de toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen in arbeid en beroep. Deze bepalingen, die alle verwijzen naar "*het ondervertegenwoordigde geslacht*", geven de lidstaten toelatingen maar leggen geen verplichtingen op. In de loop van zijn evoluerende rechtspraak² heeft het Hof van Justitie verschillende verduidelijkingen aangebracht, waarvan er hier twee bijzonder relevant lijken:

- de lidstaten kunnen systemen van positieve actie in hun overheidsdiensten verplicht maken, maar ze moeten een "vrijwaringsclausule" opnemen om te voorkomen dat de automatische toepassing van een voorrangregeling al te negatieve gevolgen heeft voor bepaalde individuele gevallen;³
- het voorbehouden van arbeidsplaatsen voor personen van het ene geslacht die enkel aan de vereiste voorwaarden voldoen, is ontoelaatbaar wanneer personen van het andere geslacht over betere verdiensten beschikken.⁴

Een soortgelijke bepaling is te vinden in artikel 4, §1, van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de uitbanning van discriminatie van vrouwen ("CEDAW").

- Richtlijn 2006/54/EG bevat ook een artikel 29 dat bepaalt dat de lidstaten "daadwerkelijk" rekening houden met de doelstelling van gelijkheid van mannen en vrouwen bij de tenuitvoerlegging van wetgeving, beleidsmaatregelen en activiteiten op het gebied van arbeid en beroep. Deze bepaling, die dus gericht is tot de nationale autoriteiten, is een echo van de Wereldvrouwenconferentie (Peking, 1995), waar de staten zich formeel verbonden hebben tot *gender mainstreaming*.

---

¹ HJEU., 8 november 1990, *Dekker*, zaak C-177/88.

² Vergelijk HvJ-EU, 17 oktober 1995, *Kalanke*, zaak C-450/93 en 11 november 1997, *Marschall*, zaak C-409/95.

³ HJEU, 28 maart 2000, *Badeck*, zaak C-158/97.

⁴ HJEU, 6 juli 2000, *Abrahamsson en Anderson*, zaak C-407/98; ook Hof van Justitie van de Europese Vrijhandelsassociatie, 24 januari 2003, *Surveillance Authority v. Norway*, zaak E-1/02

4. *Omzetting in België*

- *Positieve acties*

Op federaal niveau staat artikel 16, §1 van de zogenaamde Genderwet van 10 mei 2007 positieve acties toe, maar alleen (§3) nadat een koninklijk besluit de "situaties en voorwaarden" heeft bepaald waaronder dergelijke maatregelen in werking kunnen treden. §3 werd voor de privésector pas ten uitvoer gelegd door het koninklijk besluit van 11 februari 2019. Wat het voornoemde koninklijk besluit van 2 juni 2012 betreft, de preambule ervan verwijst naar artikel 16 van de wet met het oog op de conformiteit⁵, maar deze tekst kwam tot stand op basis van de bevoegdheid van de uitvoerende macht ten aanzien van de openbare diensten (art. 107 van de Grondwet).

Voor zover de federale wetgeving van 10 mei 2007 als inspiratiebron heeft gediend voor de deelopoverheden, merkt de Raad op dat het decreet van 12 december 2008 van de Franse Gemeenschap betreffende de bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie precies hetzelfde bepaalt als de Genderwet. Artikel 6, §1, van het decreet staat de Gemeenschap toe om positieve acties uit te voeren, maar volgens §5 van het decreet is op het gebied van de werkgelegenheid alleen de regering bevoegd om de hypothesen en voorwaarden vast te stellen waaronder dergelijke acties kunnen worden ondernomen.

De "cascademaatregel" die bij de ULB van kracht is en waarvan de uitbreiding wordt overwogen, beantwoordt uiteraard aan de doelstellingen van positieve actie en de hierboven aangehaalde bepalingen van de Franse Gemeenschap lijken erop van toepassing te zijn. De Raad is niet bevoegd om te beoordelen of de regering dezelfde gedifferentieerde uitvoering (verplichting voor openbare diensten / vrijwillig uitvoeringskader voor particuliere rechtspersonen) zou kunnen toepassen als de federale overheid.

- *Gender mainstreaming*

Op federaal niveau is de wet van 12 januari 2007, die gevolg geeft aan de Wereldvrouwenconferentie en voorschrijft dat in alle beleidsmaatregelen rekening moet worden gehouden met de genderdimensie, alleen bindend voor de regering als geheel en voor elk van haar leden.

De Raad merkt op dat hetzelfde geldt voor het decreet van 7 januari 2016 "betreffende de integratie van de genderdimensie in alle beleidsmaatregelen van de Franse Gemeenschap". De Raad is niet bevoegd om te beoordelen of de regering van de Franse Gemeenschap op die basis de "cascademaatregel" zou kunnen integreren in het "vrouwenrechtenplan" waarin het decreet voorziet, dan wel of zij de veralgemening ervan tot de Franstalige universiteiten zou kunnen voorstellen.

---

⁵ Zie het advies van de Raad van State, nr. 51204 van 26 april 2012.